

Sveriges demokratisering

En gammal process får en ny tolkning

Abstract

In this study the Swedish democratization process is being examined with the help of three modern democratization theories. In order to find out which modern theory best can be applied to the Swedish case two Swedish books, covering the time of interest are being examined. The two books are standard works used as political-historical course literature at Swedish universities. Results show that none of the three theories can by itself fully explain the Swedish democratization. In the end of the paper this leads to a critical discussion about these more modern approaches to this type of events. They do, however, provide us with usable tools when examining processes such as the Swedish democratization. The question is also asked, whether the two books differ in their stories about the historical events. My conclusion is that this is not the case. On the contrary, they do seem to provide us with a consistent picture of the historical events that led to the breakthrough of parliamentarism, and the first Swedish general election.

Nyckelord: Sverige, demokratisering, demokratiseringsteorier, historia, rösträtt
Antal ord: 7337

Innehållsförteckning

1	Problemområde	1
2	Syfte och frågeställning	2
3	Metod och material	4
3.1	Om valet av metod	4
3.2	Om valet av teori.....	4
3.3	Om valet av analysmaterial.....	5
3.4	Om valet av analysmaterial.....	5
4	Teori och bakgrund	7
4.1	De tre teorierna	7
4.1.1	Moderniseringsteorier	7
4.1.2	Transitionsteorier	8
4.1.3	Strukturella teorier	8
4.1.4	Om att göra teorierna användbara.....	9
4.2	Den svenska demokratiseringen	10
5	Analys	12
5.1	Moderniseringsteorierna och standardverken	12
5.2	Transitionsteorierna och standardverken	13
5.3	De strukturella teorierna och standardverken	15
6	Slutsats	18
6.1	Resultat	18
6.2	Diskussion.....	19
6.2.1	Om teorierna	19
6.2.2	Om standardverken	20
6.2.3	Självkritik, förslag till vidare forskning och avslutning	20
7	Referenser	22

1 Problemområde

Det råder politisk storm i många delar av världen. Mest oroligt är det förmodligen just nu i Mellanöstern och Nordafrika, i efterdyningarna till det som populärt kallas för arabiska våren. Kanske är det en framväxt av nya demokratier vi ser i till exempel Egypten eller Tunisien, kanske är det bara ytterligare fasansfulla varianter i en historisk rad av politiskt auktoritära regimer. Det får framtiden utvisa.

Hemma i Sverige är det lugnare. Vi har vår demokrati. Vi går till val vart fjärde år och röstar på än det ena, än det andra politiska partiet. Men så har det inte alltid sett ut. Man glömmer lätt bort att det inte är så länge sedan stora delar av vår befolkning saknade rösträtt. Det första allmänna valet ligger bara ett knappt århundrade bakåt i tiden. Det är just denna demokratisering av det svenska politiska systemet som jag valt att rikta mina uppsatsögon mot. Mitt intresse för demokratiseringsprocessen generellt väcktes just av de senaste årens oroligheter i andra delar av världen. Kanske kan vi, genom att lära oss än mer om vår egen historia, öka förståelsen för modernare politiska omvälvningar. Min undersökning kommer också att med fokus på den svenska demokratiseringen problematisera befintliga statsvetenskapliga teorier om hur demokratiseringsprocesser går till. Dessa tre teorier, eller grupper av teorier, är moderniseringsteorier, transitionsteorier och slutligen strukturella teorier.

2 Syfte och frågeställning

Undersökningen av den svenska demokratiseringen kommer att ske på ett teoriprovande vis. Med hjälp av modernare demokratiseringsteorier tittar jag på två svenska standardverk som behandlar den svenska demokratiseringen. Detta sker av tre huvudsakliga skäl. För det första kan man förvänta sig att teorierna förser oss med redskap som kan vara användbara när vi vill förstå processen. För det andra är det intressant att utvärdera hur det fungerar att flytta i huvudsak modernare teorier bakåt i tiden och pröva dem mot en demokratisering så gammal som den svenska. Slutligen är teorierna inflytelserika i den statsvetenskapliga litteraturen och således i sig själva, oavsett tidsperspektiv, intressanta att diskutera och utvärdera.

Min huvudsakliga frågeställning är:

Vilken eller vilka av demokratiseringsteorierna passar bäst in på de två standardverkens berättelser om den svenska demokratiseringen?

Med *berättelse* menas i det här fallet helt enkelt det som berättas om den svenska demokratiseringen i den litteratur jag valt. Det handlar alltså om att läsa litteraturen med de tre olika glasögon som de valda demokratiseringsteorierna utgör. Detta möjliggör också en diskussion om hur bra det fungerar att lyfta dessa nyare teorier bakåt i tiden.

Tanken är vidare att läsningen ska utmynna i ytterligare en diskussion; om litteraturen, något mer inomvetenskaplig till sin karaktär. Jag kommer att använda mig av två statsvetenskapliga standardverk som på ett deskriptivt sätt berättar historien om den svenska demokratiseringen. Det vore intressant att se om deras bild av historien skiljer sig åt. Min andra fråga blir då:

Finns det demokratiseringsteoretiska skillnader mellan de båda böckernas berättelser?

Frågan är, och det bör understrykas, sekundär i betydelse jämfört med den första. Det är främst det teoriprovande momentet som jag är intresserad av. Däremot är det långt ifrån omöjligt att en deskriptiv diskrepans smyger sig fram under arbetet med standardverken. Med det menas att författarna i sitt återgivande av den svenska demokratiseringen möjligen belyser olika faktorer. Istället för att försöka ge sken av att så inte är fallet känns det spännande att lyfta fram eventuella skillnader. Lättast är då att i diskussionen om dessa skillnader fortfarande stödja sig på de demokratiseringsteorier jag använder mig av. Någon författare kanske,

måhända uttalat men ändå, väljer att se och belysa orsaker i linje med någon av teorierna medan en annan förfäktar ett annat perspektiv.

Frågorna är i mina ögon såväl inom- som utomvetenskapligt relevanta. För att det inomvetenskapliga kriteriet för en vetenskaplig studie ska vara uppfyllt krävs att studien bidrar till existerande forskning (Teorell & Svensson 2007, s. 18). Det är vågat att uttala sig om detta redan i början av uppsatsen men låt oss inledningsvis konstatera att de två byggstenarna i uppsatsen – demokratiseringsteorierna och den svenska demokratiseringen – båda varit av stort intresse för statsvetare. Det är också, mig veterligen, originellt att använda modernare demokratiseringsteorier på äldre tiders demokratiseringsprocesser.

Det utomvetenskapliga kriteriet handlar om att problemområdet i studien bör vara relevant för omvärlden (Teorell & Svensson 2007, s. 18). Man kan naturligtvis ifrågasätta hur spännande det är att titta på en så pass gammal demokratiseringsprocess som den svenska. Jag menar emellertid att det aldrig skadar att grundligt utreda äldre tiders händelser. Med teoriernas hjälp hoppas jag kunna bringa ytterligare klarhet till beskrivningen av den svenska demokratiseringen och kanske också av demokratiseringsprocesser generellt. Det kan aldrig vara illa i en tid då många länder tycks genomgå politiska omvälvningar. När det gäller den andra frågan, som främst berör kurslitteraturen, är syftet närmast att klä av berättelsen om den svenska demokratin och undersöka om en viss syn på den svenska demokratiseringen kanske lyser igenom hos en enskild författare. Det vore i så fall intressant, inte minst för att de standardverk jag valt antingen används, eller skulle kunna användas som, kurslitteratur inom statsvetenskapen och därmed kan antas påverka många framtida forskare och opinionsbildare.

3 Metod och material

3.1 Om valet av metod

Forskningen i denna uppsats anammar formen av en teoretiskt styrd fallstudie. Med tanke på min kombination av historiskt perspektiv och samhällsvetenskapligt intresse för teori förefaller valet av metod naturligt. Enligt litteraturen kan den teoretiskt styrda fallstudien utgöras av en jämförelse av olika teoriknutna förklaringar och utfall (Teorell & Svensson 2007, s 236). Så kommer också min studie att gå till.

Det är från Teorells bok (2010) om demokratisering jag hämtar de tre teorier som används i denna uppsats. Det är också på hans beskrivningar jag bygger min sammanfattning av dessa. För att ge en något mer utförlig bild av teorierna används också en del annan statsvetenskaplig litteratur. Min uppsats uppvisar vidare en något idéanalytisk karaktär. Även om jag inte nödvändigtvis är ute efter renodlade debattinlägg, begrepp eller argument söker jag klargöra standardverksförfattarnas resonemang med hjälp av tre olika teoretiska glasögon. Vilka dessa är blir tydligare i teoridelen. Det är, på grund av det metodologiska valet att inrikta studien mot två böcker, i grunden text som ska analyseras och precis som Ludvig Beckman konstaterar är idéanalysen lämplig när man på förhand vet vad man söker (2005, s. 21).

3.2 Om valet av teori

Att använda sig av de tre teorier som Teorell nämner förefaller smidigt. Det är naturligt att bygga vidare på det som en forskare uträttat inom ett för mig relevant vetenskapligt område. Teorell har visserligen koncentrerat sin forskning till en modernare period men eftersom det fortfarande handlar om demokratisering blir det ändå relevant att använda sig av dessa tre teorier. Det gör inte minst mina diskussioner mer åskådliga för den läsare som tagit del också av hans slutsatser. Analysen behandlar *moderniseringsteorier*, *transitionsteorier* och *strukturella teorier*. Den inbitne samhällsvetaren kan hävda att det förekommer fler möjliga förklaringar till demokratiseringsprocesser men med hänsyn till uppsatsens begränsade längd, och med betydande tilltro till denne mer erfarna forskares avgränsningsbeslut, har jag valt att begränsa uppsatsen till en prövning av just de tre teorier som Teorell tar upp. För dem redogörs mer utförligt nedan. Det bör också nämnas att Teorell tar upp en fjärde och mer modern teori, kallad *the economic approach*, som jag inte valt att använda mig av i denna uppsats (Teorell

2010, s. 24ff). Detta beror dels på uppsatsens begränsade längd och dels på att den inte är vanligt förekommande i annan relevant litteratur (Se till exempel: Grugels *Democratization. A Critical Introduction* från 2002 & Premfors *Sveriges demokratisering: Ett historiskt-institutionalistiskt perspektiv* från 1999).

3.3 Om valet av analysmaterial

De böcker, som jag kallat standardverk tidigare i texten, är Tommy Möllers *Svensk politisk historia. Strid och samverkan under tvåhundra år* från 2007 och Stig Hadenius *Modern svensk politisk historia. Konflikt och samförstånd* från 2003. Möllers bok hade jag själv som kursbok när jag läste statsvetenskap vid Stockholms universitet och den verkar fortfarande användas där. Hadenius bok tycks utgöra del av kurslitteraturen för en motsvarande kurs vid Luleå tekniska universitet (Stockholms universitet 2012; Luleå tekniska universitet 2012). Dessa standardverk gör redan i sina titlar anspråk på att återge den moderna svenska politiska historien och den tid jag är intresserad av finns beskriven i båda böckerna. Att använda sig av två om varandra påminnande kursböcker tycker jag är intressant eftersom de därmed förmodligen påverkar studenter. De berättar historien och det är dessa berättelser jag ska analysera och pröva teorierna på. Man kan naturligtvis hävda att det mest korrekta vore att inte använda sig av den här typen av sekundärkällor i syfte att komma så nära det faktiska händelseförloppet som möjligt. Det är emellertid min bestämda uppfattning att den typen av arbete i C-uppsatssammanhang skulle bli alltför tidskrävande och förmodligen ändå inte nå upp till önskad deskriptiv kvalitet.

Det är utan tvivel möjligt att kritisera min avgränsning gällande dessa båda böcker. Varför inte lyfta in fler källor i analysen? Varför inte ha med till exempel Vallinders doktorsavhandling om den svenska rösträttsrörelsen från 1962? Jag har valt att begränsa mig till två böcker av två skäl. För det första av utrymmesskal. Genom att bara undersöka två, men dock två viktiga, böcker om den svenska demokratiseringen kan jag verkligen dyka på djupet i analysen. För det andra känns det överskådligt, för mig men förmodligen också för läsaren, med just två böcker ur ett jämförelseperspektiv. Att ställa just två berättelser mot varandra torde vara att föredra framför en mer uttömmande analys med fler sekundärkällor.

3.4 Om valet av analysmaterial

Mitt arbete går till på följande sätt. Först redogörs i korthet för de aktuella teorierna och vad de särskilt fäster vikt vid. Därefter ges läsaren en överskådlig bild av den svenska demokratiseringen. Här förs också ett kortare resonemang kring hur jag avgränsat denna tids- och begreppsmässigt.

Analysen av den svenska demokratiseringen genomförs sedan med hjälp av teorierna. Jag ämnar i tur och ordning ta varje teori och beskriva vad i litteraturen den skulle trycka på i sitt försök att förklara den svenska demokratiseringsprocessen.

Man kan fråga sig om jag genom min utformning fokuserar studien på den faktiska demokratiseringen eller på standardverkens berättelse om densamma. Svaret ligger nog någonstans mittemellan. Det är naturligtvis mest intressant att pröva teorierna på det faktiska händelseförloppet men eftersom detta på denna nivå i princip är omöjligt får det bli två böcker som hamnar under luppen. I skrivandet av dessa böcker har författarna naturligtvis behövt göra avvägningar kring vad som är särskilt viktigt. Dessa avvägningar lyser säkert igenom i berättelserna om demokratiseringen och det är därför min avsikt att lyfta fram de eventuella skillnader som de kan ge upphov till. Samtidigt är det teoriprovande momentet rätt ointressant om det inte sker i en trovärdig kontext. Min förhoppning är naturligtvis att författarna återger den svenska demokratiseringen sanningsenligt eftersom min uppsats på sin höjd annars endast skulle bli inomvetenskapligt relevant.

4 Teori och bakgrund

4.1 De tre teorierna

De tre teorier som jag ämnar använda i denna uppsats återfinns bland annat i Jan Teorells bok *Determinants of Democratization* från 2010. Det är tre något äldre intellektuella traditioner som genomsyrar de hittillsvarande studierna av demokratiseringsprocesser och gör anspråk på att förklara dessa (Teorell 2010, s. 16f). Dessa teorier eller traditioner kom till långt efter den svenska demokratiseringen. Teorell fokuserar till exempel på demokratiseringar från 1970-talet fram till mitten av 2000-talet, i det som kallas för den tredje vågen av demokratiseringar (Teorell 2010, s. 2). De tre teorier eller förhållningssätt som han identifierar och som jag valt att använda kallar han för *The structural approach*, *the strategic approach* och *the social forces tradition*. Dessa beskrivs här nedan och en del av kritiken som kan ställas mot dem tas också högt kortfattat upp. För att undvika missförstånd känns det rimligt att använda de vanligare namn på teorierna som förekommer i, vad det verkar, både internationell och svensk litteratur: *Moderniseringsteorier*, *transitionsteorier* och *strukturella teorier*.

4.1.1 Moderniseringsteorier

Jean Grugel konstaterar i sin bok *Democratization. A Critical Introduction* att moderniseringsteorierna är funktionalistiska och ekonomiska i sin karaktär och ser en koppling mellan demokrati och kapitalism (2002, s. 47). Denna tradition består av ett knippe idéer med rötter i statsvetenskaplig litteratur från 1950-talet. Grundtanken består i att samhällen som genomgått större samhällsliga eller ekonomiska förändringar efterhand också genomgår demokratisering som en följd av dessa. Det handlar om strukturella förändringar som på ett närmast mekaniskt vis orsakar också politiska samhällsomvälvningar. Några skeenden som särskilt nämns är urbanisering, industrialisering, förhöjd utbildningsnivå, ekonomisk tillväxt och fortsatt spridning av kommunikationsteknologier. Alla dessa förändringar kan i sin tur sägas vara varianter av samma större strukturella förändring, nämligen modernisering. Anmärkningsvärt med detta förhållningssätt till demokratisering är den nästan totala bristen på aktörsfokus. Istället är det de kausala kopplingarna mellan socioekonomiska faktorer och demokratisering som ges särskilt företräde. Varför vissa aktörer skulle agera på ett visst sätt och hur de skulle bära sig åt specificeras helt enkelt inte. Med det menas emellertid inte att demokratiseringsprocesserna skulle ske helt utan aktörsinblandning, men någon

sådan är inte central här. Det förekommer kritik mot teorin just på denna punkt. En rörelse från *det* som orsakar till *dem* som orsakar hade helt enkelt varit att föredra i försöken att förklara demokratisering. Å andra sidan finner teorin stort stöd i framförallt den statistikbetonade empirin där den blivit testad i omfattande utsträckning (Teorell 2010, s. 17ff). Här bör dock betonas att demokrati inte nödvändigtvis tycks infinna sig vid till exempel en särskild bestämd socioekonomisk utbildningsnivå men tendensen verkar stark och belagd (Premfors 1999, s. 3f).

4.1.2 Transitionsteorier

Här finner vi några försök att rätta ut de frågetecken som uppkommer närmast ovan. Fokus ligger nu på att mer grundligt försöka förklara hur själva resan från auktoritärt till demokratiskt styre i ett land går till. Till att börja med möter vi idén om att demokratisering sker som en process i en sekvens av faser som kortfattat kan beskrivas som förberedelse för demokratisering, demokratisering och konsolidering. För att denna process ska äga rum finns inga självklara strukturella förutsättningar. Istället betonas de styrande eliternas roll. Är dessa bra på att förhandla med varandra och med andra viktiga samhällsliga aktörer finns goda möjligheter till demokrati. Här framhålls också det omöjliga i att endast en politisk opposition skulle kunna orsaka demokrati om den auktoritära regimen står alltför stark. Processen är elitdriven och genomförs uppifrån. Övriga faktorer som skulle kunna orsaka demokrati anses slumpmässiga och svåra att generalisera kring. Om moderniseringsteorierna säger en del om möjligheterna för en ny demokrati att överleva handlar det strategiska förhållningssättet mer om själva övergångens slumpmässiga karaktär. Ett problem med teorin blir, vilket Teorell nämner, hur möjligheterna till mer tidsöverspännande krafter påverkan på utvecklingen utesluts. I kritiken mot detta förhållningssätt ryms också frågan kring vad det egentligen är som orsakar närvaron av en viss typ av aktörer, och varför de besitter de åsikter de gör (Teorell 2010, s. 19ff). Inte heller statens roll vid demokratiseringsprocesser definieras inom denna teoribildning (Premfors 1999, s. 6). Centralt för teorin är i vilket fall att demokratiskt styre uppnås tack vare skickligt ledarskap med hjälp av tur (Grugel 2002, s. 58).

4.1.3 Strukturella teorier

Strukturalister är intresserade av hur förhållandet mellan staten och samhällsklasserna skapar det politiska systemet (Grugel 2002, s. 51f). Demokratiseringen ses som en process delvis genomförd underifrån i ett samhälle som kan delas in i klasser baserade på olika ekonomiska intressen. I ena ringhörnan finner vi arbetarklassen som strävar mot demokrati och i den andra markägarna som gör sitt yttersta för att förhindra en sådan utveckling. Någonstans i mitten finns bourgeoisien med en något mer tvetydig inställning till demokratisering. Det är de relativa klassförhållandena som avgör utvecklingen.

Demokrati får vi först när arbetarklassen är tillräckligt stor och kompakt samtidigt som markägarna blivit tillräckligt få och maktförsvagade. Att det tycks finnas ett samband mellan till exempel socioekonomisk utveckling och demokratisering beror i själva verket på just dessa mönster. Också detta förhållningssätt till demokratisering är relativt deterministiskt och söker onekligen binda samhällsliga aktörer till strukturella förhållanden. På det viset finns här ett svar gällande bristen på aktörsperspektiv i moderniseringsteorierna. Å andra sidan är det inte helt klart hur denna koppling ser ut. Under vilka förhållanden stödjer egentligen vissa grupper idén om demokrati? (Teorell 2010, s. 19ff) Barrington Moore tillhandahåller en intressant idé om hur demokratiseringen går till: Demokrati erhålls när bondeklassen på grund av urbanisering och industrialisering övergår i arbetarklass samtidigt som, och detta är viktigt, markägarna misslyckas och förändras i sin kamp om makten med bourgeoisie (Grugel 2002, s. 52). Hursomhelst torde huvuddragen nu vara tecknade, med tillägget att också internationella (transnationella) faktorer och statens relativa autonomi också betonats inom denna teori (Grugel 2002, s. 54f) (Premfors 1999, s. 3f).

4.1.4 Om att göra teorierna användbara

För att kunna använda teorierna i den här studien krävs vissa förtydliganden och förenklingar. När jag analyserar den svenska demokratiseringen med *moderniseringsteorin* kommer jag att fokusera på faktorer som kan knytas till modernisering. Urbanisering, industrialisering, förhöjd utbildningsnivå, ekonomisk tillväxt och fortsatt spridning av kommunikationsteknologier är några som nämns ovan. Uppgiften blir helt enkelt att undersöka om och hur dessa faktorer tas upp i beskrivningen av den svenska demokratiseringen.

Transitionsteorin ger med sitt aktörsfokus andra möjligheter i analysen. Fokus kommer att ligga på hur de centrala politiska aktörerna under den aktuella tiden väljer att agera och, framförallt, interagera. Särskilt spännande är om dessa aktörer agerar oväntat i känsliga situationer. Det är dock viktigt att understryka hur jag bortser från en viktig del av denna teoritradition: faserna. Jag kommer tidsmässigt att fokusera på tiden för själva demokratiseringsfasen och närmast före. Därför faller konsolideringsfasen bort i den här studien. Det sker delvis för att förbättra möjligheterna till jämförelse. De andra teorierna behandlar inte tiden efter själva demokratiseringen på ett lika tydligt sätt. Dessutom får knappast en längre analys, som inkluderar också tiden efter 1921, rum i denna studie.

Den *strukturella teorin* belyser hur klasser agerar och hur maktförhållandena mellan dem förändras till förmån för en demokratisk utveckling. Jag kommer därför att fokusera på klasstrukturer och rörelser. Folkrörelsernas kamp för demokrati kommer med stor sannolikhet att nämnas i litteraturen och det blir spännande att studera hur denna kamp förs under tiden för den svenska demokratiseringen. Särskilt intressanta inom denna teoribildning blir också eventuella internationella påverkansfaktorer.

4.2 Den svenska demokratiseringen

För att kunna beskriva den svenska demokratiseringen måste vi först definiera vad som menas med begreppet demokratisering. Jean Grugel berättar i sin bok att detta begrepp förekommer i mer eller mindre minimalistiska former. En minimalist skulle hävda att demokratisering sker när ordentliga och fria val hålls. En mer inkluderande definition inkluderar krav på medborgerliga rättigheter och en än mer maximalistisk definition kräver en rättsbaserad och substantiell process där rättigheterna verkligen betyder något för folket. Vidare kan man göra en åtskillnad mellan övergångsfasen där demokratin faktiskt blir till, och konsolideringsfasen som avgör om demokratin överlever som styrelseskick eller ej (Grugel 2002, s. 3ff).

Jag föredrar inför den kommande analysen en relativt minimalistisk demokratiseringsdefinition helt enkelt därför att det passar denna kortare typ av forskningsuppgift. Jag fokuserar på etableringen av en demokratisk stat med fria val. Det innebär också att jag bortser från den så kallade konsolideringsfasen i min analys. Istället ligger vikten vid själva övergången till ett demokratiskt styrelseskick och vid de händelser som kan tänkas leda fram till denna.

För att ge en bild av det svenska fallet citerar jag nu Torbjörn Vallinders avhandling *I kamp för demokratin. Rösträttsrörelsen i Sverige från 1962* (s. 11):

”Omkring år 1920 blev Sverige ett folkstyrt land. Den långvariga stegvis skeende utvecklingen mot demokrati gick längs två huvudlinjer. På den ena var slutmålet parlamentarism, överförande av den reella makten från kungen personligen till hans statsråd, vilka måste ha riksdagens förtroende. Det målet nåddes slutgiltigt vid regeringen Edéns tillträde hösten 1917. På den andra var slutmålet allmän och lika rösträtt för män och kvinnor. Det nåddes våren 1921; viktiga milstolpar på vägen dit var beslutet om allmän politisk rösträtt för män 1909 och den kommunala rösträttsreformen hösten 1918.”

Citatet illustrerar tydligt när Sverige enligt min syn på demokratisering övergick till att bli en demokrati: I och med parlamentarismens genombrott 1917 och det allmänna valet 1921. Därtill måste man ställa sig frågan om när demokratiseringsprocessen egentligen inleddes. Det går säkert att argumentera för att denna process inleddes mycket långt tillbaka i den svenska historien. Jag väljer att fokusera min analys med början direkt efter representationsreformen 1866 av två skäl förutom det uppenbara behovet av tidsmässig avgränsning. För det första skildras tiden mellan 1866 och 1921 utförligt i både Möllers och Hadenius böcker (Hadenius bok börjar sin skildring precis före reformen 1866). För det andra blir det vid läsning av Vallinders avhandling uppenbart att inte heller bestämmelserna i representationsreformen var speciellt demokratiska. Betydande inkomster eller egendomar krävdes för att man skulle ha rätt att delta i andrakammarvalet. Det innebar till exempel att endast 6 procent av befolkningen (bara män) hade rösträtt 1884. Detta gjorde att de svenska bestämmelserna var starkt odemokratiska och

bland de värsta i Europa (Wallinder 1962, s. 11). Således kan man argumentera för att övergången mellan detta odemokratiska styrelseskick och de nya bestämmelserna inför valet 1921 är tillräckligt omvälvande för att kunna kallas för demokratiseringsprocess.

5 Analys

Nu prövas de tre teorierna alltså i tur och ordning på standardverken, i syfte att se hur dessa karakteriserar den svenska demokratiseringen. På så vis kan jag senare i diskussionen förhoppningsvis dra slutsatser om hur väl teorierna förklarar den svenska demokratiseringen och om någon gör detta särskilt bra eller dåligt. Vidare hoppas jag kunna urskilja hur standardverken eventuellt skiljer sig åt i sin historiebeteckning.

5.1 Moderniseringsteorierna och standardverken

I jakten på möjliga kopplingar mellan förändringar av ekonomiskt eller socioekonomiskt slag och demokratiutveckling står inte mycket att finna i standardverkens berättelser om den svenska demokratiseringen. Därmed inte sagt att teorin kan avfärdas. De båda författarna gör nämligen några få men viktiga klargöranden.

Hadenius konstaterar att det efter representationsreformen 1866 skedde en begynnande industrialisering. Denna ekonomiska förändring lade grunden för en organiserad arbetarklass (Hadenius 2003, s. 33). Denna industriarbetarklass, som snabbt växte, vände sig snabbt de socialdemokratiska agitatorerna till. På sätt och vis leder detta över till ett strukturellt resonemang senare i analysen, men att den industriella utvecklingen till stor del möjliggjort socialdemokratins betydelse för den demokratiska utvecklingen tycks här stå bortom all tvivel (Ibid., s. 26f).

Möller framhåller dock hur denna grupp länge var marginaliserad rent politiskt på grund av de ekonomiska rösträttsreglerna gällande val till andra kammaren men hur andelen röstberättigade efterhand steg i takt med inflationen (Möller 2007, s. 34). Vidare pekar också denne författare på industrialiseringens politiska följder. Sverige, som länge fört en protektionistisk politik, råkade vid denna tid ut för andra länders repressalier riktade mot det svenska tullsystemet. I och med industrialiseringen blev debatten om frihandeln så påtaglig att den utmynnade i 1880-talets tullstrid. Kopplingen till demokrati är här måhända inte solklar men viktigt att framhålla är hur striden bröt den rådande och av Möller nämnda politiska apatin och ledde till fördubblat valdeltagande (Ibid., s. 38f). Under slutet av 1800-talet talar Möller om hur Sverige börjar moderniseras och byter skepnad. Social omdaning och urbanisering leder till radikala stämningar och arbetarkrav på medbestämmande (Ibid., s. 45).

Sammanfattningsvis omnämns alltså moderniseringens betydelse för demokratisering sparsamt överlag och mer i Möllers bok än i Hadenius. Det bör dock understrykas att Hadenius överhuvudtaget förmedlar en mycket mer

komprimerad bild av de aktuella skeendena medan Möller tar fler sidor på sig i sin redogörelse för utvecklingen. Den industriella utvecklingen tycks hur som helst ha påverkat den svenska politiken på några olika vis och kan således inte förringas, även om den långt ifrån lyfts fram, i berättelserna om den svenska demokratiseringen.

5.2 Transitionsteorierna och standardverken

Om det var förhållandevis svårt att finna kopplingar mellan modernisering och demokratisering i standardverken är det betydligt enklare att finna beskrivningar av olika aktörers agerande under den relevanta tiden.

Både Hadenius och Möller väljer att nämna demokratiförespråkaren och liberalen Adolf Hedin. Denne politiker förordade tidigt allmän och lika rösträtt och grundade ett litet liberalt parti. Hans idéer fick emellertid vid den aktuella tiden inget större genomslag (Hadenius 2003, s. 24; Möller 2007, s. 33, 50). Viktigare för utvecklingen var kanske den drivne agitatorn August Palm som reste land och rike runt. I syfte att väcka arbetarnas politiska medvetenhet fick han dem också att bilda arbetarkommuner, fackföreningar och till att starta tidningar. (Hadenius 2003, s. 27). Anmärkningsvärt är att Möller inte ens nämner denne enligt Hadenius så viktiga väckarklocka.

Vad de däremot är överens om är betydelsen som Hjalmar Brantings, Karl Staaffs, Arvid Lindmans och Gustav V:s agerande hade för den demokratiska utvecklingen. Högerledaren Arvid Lindman beskrivs i båda böckerna som en stor pragmatiker. Även om hans meningsfränder i huvudsak var negativt inställda till kraven på demokrati lyckades Lindman, som var realist och odogmatisk, manövrera de värsta antidemokraterna inom högern. Hadenius betonar hur detta utgör en del av orsaken till att den demokratiska övergången gick relativt smärtfritt (Ibid., s. 29). Också Möller berömmar Lindman för det strategiska balansnummer som ledde fram till rösträttsreformen 1907-1909 (Möller 2007, s. 58-60). Han lyfter också fram hur Lindman engagerade sig i valrörelsen 1908, vilket inte var speciellt vanligt för regeringsföreträdare vid den tiden. Det lär på det området ha gjort honom till något av en pionjär (Ibid., s. 45).

Den liberale ledaren Karl Staaff arbetade också hårt för en demokratisk utveckling. Enligt Möller var det efter regeringstillträdet 1905 statsminister Staaffs ”bestämda föresats att föra rösträttsfrågan i hamn” (Ibid., s. 56). Han var också överens med socialdemokraternas Hjalmar Branting om flera saker. Bland annat valde ingen av dem att arbeta särskilt hårt varken för kvinnlig rösträtt eller kungamaktens avskaffande (Ibid., s. 50, 68), vilket nog får ses som pragmatiska drag hos dessa båda elitaktörer. De två var studentkamrater med gemensam bakgrund i liberala studentföreningen Verdandi och förde båda en kamp för rösträtt och det är kanske symptomatiskt att Hjalmar Branting valdes in i riksdagen på en liberal lista 1896 (Hadenius 2003, s. 27f).

Gustav V höll ett berömt politiskt tal i samband med borggårdskrisen 1912. Inför det så kallade bondetåget angrep han regeringen Staaffs försvarslinje hårt.

Intressant är hur kungen visserligen tydligt attackerade den korrekt bildade regeringen men också faktiskt agerade i linje med åsikterna hos den försvarsvänliga delen av den splittrade opinionen. Branting var kritisk till kungens linje och under en motdemonstration vädjade han till Staff om att man fortfarande saknade demokratiska och sociala reformer och att man inte fick vika sig för en personlig kungamakt (Ibid., s. 36f). Kungens agerande innebar en konstitutionell kris och det dröjde till 1915 innan han, mot drottningens vilja, lovade att vara lojal mot regeringen. Man kan argumentera för att parlamentarismen till följd av denna kapitulation till slut slog igenom. Kungen fruktade att helt bli av med kronan och agerade därefter (Möller, 2007, s. 70). Han lovade Branting att övertyga motsträviga ledare inom högern gällande demokratin vilket Branting använde sig av när han stävjade socialdemokraternas mer revolutionära falanger (Ibid., s. 73). Ur transitionsteoriens aktörsperspektiv är kanske relationen mellan kungen och den socialdemokratiska ledaren särskilt spännande. De var skolkamrater och kungen hyste stort förtroende för Branting vilket blev tydligt under de första socialdemokratiska ministärerna efter den demokratiska övergången, då kungen föredrog Branting framför andra socialdemokratiska ledare (Ibid., s. 99).

Gällande den kvinnliga rösträttskampen konstaterar Möller att den från början fördes av kvinnor i den övre medelklassen och även senare bibehöll en elitistisk karaktär (Ibid., s. 76f). Mer om den kvinnliga rösträttsrörelsen kommer naturligt senare i texten, där fokus ligger på strukturer, men faktumet att även denna del av rösträttskampen i hög grad var aktörsstyrd är viktigt att notera sammanhanget.

Det bör nämnas att både Hadenius och Möller också tar upp händelser där aktörer agerade allt annat än främjande för den demokratiska utvecklingen. Särskilt tydligt blir kanske detta i studiet av Oscar II:s agerande. Kungen kände sig hotad av representationsreformen och arbetade för att kungamakten inte skulle försvagas (Hadenius 2003, s. 22). Under tullstriden upplöste till exempel den frihandelsvänliga kungen regeringen för att undvika ett parlamentariskt prejudikat (Möller 2007, s. 39). Regeringen bestod av meningsfränder men hade förlorat majoriteten i andra kammaren och för att inte riskera ett parlamentariskt skifte handlade kungen på detta drastiska vis (Hadenius 2003, s. 25).

Det är trots detta min uppfattning att transitionsteoriernas aktörsperspektiv ganska lätt går att känna igen i standardverkens beskrivning av den svenska demokratiseringen. Båda författarna lyfter fram lyhördheten och den strategiska skickligheten hos några centrala aktörer. På det här planet skiljer sig böckerna inte nämnvärt från varandra. Hadenius nämner visserligen hur, utöver vissa politiska ledare, näringslivsprofiler som Wallenberg, Rydbeck och Broström ansåg att den demokratiska övergången var nödvändig (Ibid., s. 49). Möller lyfter, vilket nämnts tidigare, även tydligt fram de viktiga kvinnliga rösträttspionjärerna. I övrigt fokuserar båda författarna på särskilda skeenden där några få aktörers agerande tycks ha haft stor inverkan på utvecklingen.

5.3 De strukturella teorierna och standardverken

Ur de strukturella teoriernas underifrån-perspektiv finns helt klart mycket att fokusera på i standardverkens berättelser om den svenska demokratiseringen.

Möller beskriver hur ett antal starka folkrörelser växte fram i Sverige under 1800-talet. Intressant är att detta delvis beror på statens agerande, då denna under århundradets första hälft aktivt uppmuntrade föreningsbildande i hopp om att nya organisationer skulle avhjälpa staten genom utförande av sociala uppgifter (Möller 2007, s. 40). Efterhand växte så småningom folkrörelserna fram i form av till exempel väckelserörelsen och nykterhetsrörelsen. Dessa bestod av arbetare, bönder och småföretagare ur den övre arbetarklassen och lägre medelklassen. De lyckades genom opinionsbildning påverka de styrande och var enligt Möller viktiga för demokratiseringen av det svenska samhället. Genom att ersätta den gamla vertikala solidariteten (husbonde-anställd, far-son) med en ny horisontell solidaritet (riktad till församlingen/nykterhetslogen) bidrog folkrörelserna till förändringen av det gamla privilegiesamhället. Arbetsformerna var demokratiska och miljön jämlik. I mötet med motståndarna föredrogs dialog framför konfrontation. Detta anses, jämte liberalernas stora vilja att samarbeta med arbetarna i rösträttskampen, i hög grad ha påverkat den svenska arbetarrörelsen i reformistisk riktning (Ibid., s. 40f). Även Hadenius konstaterar hur arbetarna, liksom liberalerna, hade kopplingar till olika fireligiösa föreningar och till nykterhetsrörelsen (Hadenius 2003, s. 28).

Liberalernas agerande anses alltså viktigt när man studerar hur de svenska arbetarna inte valde en revolutionär inriktning. Man insåg från liberalt håll hur viktigt det var att möta den allt starkare arbetarklassen med välvilja och få dem att anamma en positiv inställning till det befintliga industrisamhället. Därför valde man att stödja den reformistiska falangen samtidigt som den revolutionära motarbetades (Möller 2007, s. 37).

1890 bildades Sveriges allmänna rösträttsförbund. Denna rörelse organiserade av opinionsbildande skäl så kallade folkriktdagar dit både män och kvinnor var välkomna. Uppslutningen var stor och ledande socialdemokrater och liberaler framträdde (Ibid., s. 54).

Socialdemokraterna var de första att bilda det som med moderna krav skulle känneteckna ett parti. Detta skedde 1889 i Stockholm. Internationellt inspirerades man av den klassiska socialismen i Tyskland och Danmark och man slog in på en fredlig och reformistisk väg, även om retoriken kunde ta sig våldsammare uttryck. Samhället skulle reformeras under demokratiska former. Partiet växte snabbt i styrka, hand i hand med den fackliga rörelse som så småningom kom att organiseras centralt under Landsorganisationen. Liberalerna och de konservativa bildade partiorganisationer senare, 1902 respektive 1904 (Hadenius 2003, s. 27). Det framväxande partiväsendet var helt klart viktigt för den politiska utvecklingen. Möller betonar särskilt hur socialdemokraterna lyckades mobilisera en stor underklass och hur den tidigare fatalistiska inställningen hos dessa breda folklager ersattes av grupployalitet och försvagad auktoritetstilltro (Möller 2007, s. 60).

Det fanns också hos medlemmar av lantmannapartiet ett visst stöd för allmän rösträtt. Även här var banden till arbetarna nära. Rösträttsmotståndarna fick därför inga sympatier när man försökte framställa arbetares rösträtt som något hotfullt. (Ibid., s. 50). Därmed inte sagt att man inom bonderörelsen var överens med arbetarna om allt, vilket ju blev påtagligt under den redan nämnda borggårdskrisen.

Arbetarna anordnade några relativt stora men misslyckade strejker i början av 1900-talet. Hadenius kallar dem för bakslag för rörelsen, som resulterade i radikaliserings hos vissa medlemmar (2003, s. 30). Men storstrejken 1909 fick en viktig konsekvens i och med att arbetarna vann allmän respekt. Befarade upplopp och skadegörelse uteblev och följaktligen gjorde de konservativa en del politiska eftergifter (Ibid., s. 33f).

De strukturella teorierna tar också hänsyn till internationella påverkansfaktorer. Både Möller och Hadenius nämner några händelser som definitivt kan ha påverkat den svenska utvecklingen. Den nära grannen och före detta unionskamraten Norge var till exempel en föregångare när det gällde parlamentarism och partisystem (Ibid., s. 29), vilket naturligtvis störde de svenska konservativa (Möller 2007, s. 47). Vidare rådde under början av 1900-talet oroliga tider i Europa, vilket ledde till en hätsk försvarsdebatt. Debatten tydliggjorde en splittring i det politiska Sverige. Hadenius (2003) beskriver det såhär på s. 35:

”Kungahuset, militären och högerpolitiker agiterade med kraft för ett starkare försvar medan socialdemokraterna och liberalerna talade för rösträtt och parlamentarism. Högern såg i försvarsfrågan en möjlighet att mobilisera befolkningen och därmed stärka de samhällsbevarande krafterna.”

Högern visade att man även från detta håll kunde mobilisera massorna, men nu riktat mot de radikalare i samhället (Ibid., s. 38). En något spekulativ tolkning skulle vara att man från konservativt håll nu stävjade en alltför revolutionär utveckling. Hur som helst är det uppenbart att det internationella osäkra läget påverkade den svenska opinionen och på ett indirekt vis, men ändå, intensifierade en redan befintlig demokratidebatt. I Ryssland var det revolution 1917 och i Tyskland gick vänstersocialisterna till attack, vilket naturligtvis skrämde kungen. Ett revolutionshot vilade över Sverige. Brantings vikt för att lugna utvecklingen har här redan nämnts, men värt här att notera är att regeringen Edén, säkert delvis beroende på dessa hätska stämningar, valde att handla snabbt för att säkra den allmänna rösträtten (Möller 2007, s. 72f). Revolutionen och livsmedelsbristen påverkade också arbetarrörelsen. Hadenius konstaterar hur den vänsterfraktion som bröt sig ut ur det socialdemokratiska partiet och bildade det socialdemokratiska vänsterpartiet inte fick något större stöd i Sverige, med Norrbotten undantaget (Hadenius 2003, s. 41).

Hadenius nämner, till skillnad från Möller, hur socialdemokraterna startade en på 1880-talet ny typ av press, som var direkt anknuten till rörelsen. Tidningarna riktade, under ledning av redaktörer som Hjalmar Branting och Axel Danielsson,

stark kritik mot offentliga personer och institutioner. Regeringen försökte framför allt under 1880-talet under en tid få tyst på tidningarna genom åtal och flera av redaktörerna hamnade i fängelse. Detta upphörde emellertid efter ett par år (Ibid., s. 31f). Jag väljer att ta upp den socialdemokratiska pressen under denna rubrik eftersom man nog får påstå att den hade betydelse för den demokratiska underifrån-kampen.

Kampen för kvinnlig rösträtt kom, precis som kampen för den manliga rösträtten i inledningsskedet, att huvudsakligen föras utomparlamentariskt (Möller 2007, s. 46). Det dröjde länge innan denna tog sig uttryck i någon massrörelse. När det gäller kvinnlig rösträtt låg Sverige efter både Finland, Norge och Danmark. Inom socialdemokratin fokuserade man till exempel i huvudsak på klassperspektivet hellre än på något könsperspektiv. Även liberalerna var passiva. Ändå var det, tack vare de kvinnliga rösträttspionjäreerna, vänsterpartierna som i sina program till slut tog upp kravet om kvinnlig rösträtt. Länge skedde denna påverkan på partierna på ett konfrontationslöst vis. Få protestmöten anordnades (Ibid., s. 76ff). Hadenius konstaterar också hur många av kvinnoorganisationerna arbetade över partigränserna (2003, s. 45).

Jag hoppas nu ha förmedlat hur också den strukturella teorins förklaringsfaktorer känns igen i de båda böckernas berättelser. Författarna skiljer sig bara på några få punkter ifrån varandra (Hadenius talar till exempel mer om pressen) och i mångt och mycket är de båda historieberättarna överens. Särskilt spännande att notera är kanske hur olika inom- och utomparlamentariska rörelser samarbetade för att få till stånd en svensk demokratisering. På ett i huvudsak lugnt och fredligt sätt fick man högern att successivt ge med sig. Här spelar också internationella faktorer in. Osäkerheten i omvärlden i början av 1900-talet påverkade helt säkert rörelsernas och politikernas agerande.

6 Slutsats

6.1 Resultat

Efter att i tur och ordning ha studerat standardverken utifrån de tre teoriernas perspektiv är det nu dags att besvara den första forskningsfrågan.

Vilken eller vilka av demokratiseringsteorierna passar bäst in på de två standardverkens berättelser om den svenska demokratiseringen?

Det är min uppfattning att samtliga tre teorier bidrar med viktiga poänger om man skall försöka förklara den svenska demokratiseringen utifrån de två böckerna. Transitionsteorins aktörsfokus är uppenbart användbart och sken igenom när både Möller och Hadenius berättade om den demokratiskt drivne Karl Staaff, pragmatikerna Branting och Lindman och den till slut samarbetsvillige Gustav V. Dessa herrar bidrog, tillsammans med några andra i analysen nämnda aktörer, till den svenska demokratiseringen genom sina samarbeten och drivkrafter. Den strukturella fokuseringen på demokratisering underifrån känns också igen. Folk rörelser i kombination med såväl inom- som utomparlamentariskt samarbete, inspirerat från händelser i omvärlden, möjliggjorde en relativt lugn övergång till demokratiskt styre. Moderniseringsteorins bidrag i form av förklaringsfaktorer känns inte lika lätt igen i standardverkens berättelser. Förhöjd utbildningsnivå, ekonomisk tillväxt och spridning av kommunikationsteknologier nämns knappast. Industrialisering och urbanisering tas däremot upp. Det är svårt att avfärda moderniseringen eftersom den trots allt möjliggjorde framväxten av den för demokratiseringen så viktiga arbetarklassen. Detta försvårar också svaret på ovanstående fråga. *Någon rak och enkel förklaring till demokratiseringen, i linje med någon av teorierna, står helt enkelt inte att finna i standardverkens berättelser.* Däremot kan man enkelt konstatera att både transitionsteorin och den strukturella teorin lättast går att applicera på den svenska utvecklingen medan man får medge att moderniseringen, även om den nämns, verkar hamna i skymundan för de båda författarna. Starkast blir emellertid, vilket diskuteras vidare nedan, teoriernas förklaringskraft om de kombineras med varandra.

Det är nu också möjligt att besvara min andra fråga:

Finns det demokratiseringsteoretiska skillnader mellan de båda böckernas berättelser

Här blir svaret betydligt tydligare: *Nej*. Det händer, vilket jag hoppas ha lyft fram i analysen, att Möller nämner något som Hadenius inte tar upp och vice versa. Men båda författarna lägger vikt vid ungefär samma händelser, rörelser och aktörer. Vad detta får för (främst inomvetenskapliga) följder diskuteras också nedan.

6.2 Diskussion

6.2.1 Om teorierna

Det var uppenbart svårt att urskilja en enskild demokratiseringsteori som kunde förklara den svenska demokratiseringen särskilt väl. Detta skulle kunna bero på att teorierna är moderna eller att den svenska demokratiseringen är särskilt gammal, unik, knepig etc. Mer troligt är emellertid att teorierna uppvisar vissa brister, vilket antydde redan i och med den kritik som togs upp i teoridelen. De snuddar vid idealtypskaraktäristika i sina förklaringsförsök. Min ståndpunkt kan till exempel illustreras med ett svar på den i teoridelen kritiskt ställda frågan: ”Under vilka förhållanden stödjer egentligen vissa grupper idén om demokrati?” (s. 9). I det svenska fallet, och säkert i många andra demokratiseringsfall, tycks det vara moderniseringen som möjliggör framväxten av en arbetarklass som börjar ställa krav på politiskt deltagande. Detta måste innebära en koppling mellan den strukturella teorin och moderniseringsteorin. Också den aktörsbetonande transitionsteorin har mycket att erbjuda. Den befolkar på något vis demokratiseringen och fråntar den en annars överdrivet deterministisk skepnad. I det svenska fallet var det tydligt hur några få centrala aktörer, säkert påverkade av ekonomiska och strukturella faktorer, ibland ändå handlade självständigt och ofta pragmatiskt, i syfte att möjliggöra en svensk demokratisering. Sammantaget illustrerar dessa resonemang hur teorierna inte är helt kapabla att var för sig på egen hand förklara demokratiseringsprocesser utan med fördel kan kombineras för att ge en mer heltäckande bild av dylika politiska processer.

Ett annat problem med teorierna är deras tidsmässigt rätt smala fokus. Ett exempel syns implicit i analysen. Folkrörelsernas egalitära kultur tycks centralt för utvecklingen. Men vad orsakar dessa arbetsformer och mål? En rimlig gissning är att man måste leta långt tillbaka i tiden för att finna svar. Långt längre än vad teorierna räcker till. Kanske handlar det om religion, kanske om de politiska institutionernas utformning. Detta är också problemet med demokratiseringsbegreppet. Genom att överhuvudtaget tala om en definierbar demokratiseringsprocess existens har kanske även jag accepterat denna tidsmässiga avgränsningspremiss. En kritisk synpunkt skulle vara att de moderna demokratiseringsteorierna tagits fram av forskare hemmahörande i västvärldens äldre demokratier, i syfte att förklara avlägsna och nyare processer. Kanske har dessa forskare inte upplevt några behov av att dyka på djupet och söka förklaringar långt tillbaka i dessa för dem perifera politiska system. När man däremot som svensk statsvetare studerar sitt eget lands politiska utveckling finns redan från början en större förståelse för kulturella sammanhang som helt

enkelt gör att de modernare teorierna upplevs om tunna förenklingar av en långt mer komplex process.

Till teoriernas försvar måste dock framhållas att de bär vissa användbara drag. Det gick i det här fallet alldeles utmärkt att lyfta dem bakåt i tiden och de försåg mig med intressanta verktyg för att strukturera analysen av den svenska demokratiseringen. Man måste också respektera deras förenklande ambitioner. Sysslar man med statsvetenskap måste man, för att göra forskningen verkningsfull och samhällsnyttig, våga göra generaliseringar. Att tvärtom betrakta varje fall, varje land eller varje process som helt unika är alltså inte heller rimligt.

Sammanfattningsvis räcker kanske inte teorierna till i sina försök att var för sig förklara olika demokratiseringsprocesser, men de bidrar helt klart till förståelsen av den svenska demokratiseringen på ett sätt som gör den jämförbar med andra länders politiska processer.

6.2.2 Om standardverken

Är det då positivt eller negativt att Hadenius och Möllers berättelser inte skiljer sig nämnvärt från varandra? Det beror lite på hur man ser det. Om man får lita på dessa båda författares akademiska gärning är det positivt. Då indikerar bristen på diskrepanser att de gjort samma vettiga urval för att de återger historien så sanningsenligt som möjligt. Men det skulle också kunna vara negativt. Författarna skulle kunna tillhöra samma samhällsvetenskapliga sammanhang och göra mer eller mindre medvetna tolkningar utifrån detta. De är till exempel båda män och professorer. Kanske påverkar de då massor av studenter i en viss riktning och inom samma och för oss dolda paradigmen. Min förhoppning är naturligtvis att de varit så professionella i sitt skrivande att de lyckats förhålla sig så objektiva som möjligt. Detta understöds naturligtvis av att den svenska demokratiseringen återgivits av flera personer från olika generationer. Man skriver helt enkelt inte om historien ostraffat.

6.2.3 Självkritik, förslag till vidare forskning och avslutning

Det är nu lämpligt att diskutera hur väl min uppsats hänger ihop metodologiskt. Jag har varit öppen med att det inte är den faktiska demokratiseringen som blivit utsatt för teoriprövning. Det är istället berättelserna i standardverken som analyserats. Frågeställningen var redan från början anpassad till denna begränsning och det är min uppfattning att jag konsekvent utgått från detta metodval i min analys. I diskussionen ovan kan man kanske ändå få en bild av att jag uttalar mig om den faktiska demokratiseringen. Detta sker alltså eftersom jag betraktar de båda standardverkens berättelser som så likartade och trovärdiga att jag upplever att vissa generaliserande tolkningar om denna går att göra, även om jag inte studerat mer primära källor.

Vidare innehåller uppsatsen naturligtvis ett stort subjektivt moment, i och med den kvalitativa undersökningsmetoden. Detta är naturligtvis en svaghet

eftersom det inte är säkert att andra forskare skulle göra samma texttolkningar och kopplingar som jag gjort. Jag hoppas emellertid att jag tydligt förklarat hur jag gjorde teorierna användbara och applicerade dem på Möllers och Hadenius texter. Min förhoppning är naturligtvis att jag lyckats hålla mig så objektiv och konsekvent att intersubjektiviteten för den här uppsatsen skall vara nog tillfredsställande på den här akademiska nivån.

Med det sagt står jag inte utan förslag till hur man skulle kunna arbeta vidare med dylika forskningsfrågor. Helt uppenbart är att ett längre tidsperspektiv skulle varit att föredra. Demokratiseringsprocessen inleddes på vissa plan helt säkert redan långt före representationsreformen 1866 och avslutades förmodligen genom någon form av konsolidering först en tid efter valet 1921. Uppfattningen om att uppsatsen skulle blivit för lång ifall den tidsmässiga avgränsningen uteblivit står jag fast vid, men möjligheten fördjupa sig inför senare uppsatser finns kvar för mig och andra forskare. Samma sak gäller möjligheten att undersöka fler länders demokratiseringsprocesser på samma sätt som jag gjort. Då kan man börja jämföra och i större grad generalisera. Även om jag kritiserat demokratiseringsteorierna var de som sagt användbara i så måtto att de lyfte fram centrala faktorer som kan kopplas till demokratiseringsprocesser och de bör därför även fortsatt tas i beaktande. Slutligen vore det naturligtvis intressant att använda fler källor vid studerandet av ett lands demokratisering. Det är av förståeliga skäl omöjligt att intervjua människor som var delaktiga i processer så gamla som den svenska men tidningar, telegram, brev, memoarer och andra källor kan med fördel studeras. Om det inte finns tid till detta kan man åtminstone lyfta in fler akademiska texter om skeendena.

Avslutningsvis vill jag passa på att betona hur det spännande och, i mina ögon, relevanta i att studera också äldre tiders demokratiseringsprocesser. Jag tror att vi har mycket användbar kunskap att hämta även i historien hos de länder som sedan länge varit politiskt stabila. En tidsresa av det slag som jag företagit mig i och med denna uppsats rekommenderar jag alla statsvetenskapligt intresserade att göra. Det har helt enkelt varit svindlande.

7 Referenser

- Beckman, Ludvig, 2005. *Grundbok i idéanalys*. Stockholm: Santérus förlag.
- Grugel, Jean, 2002. *Democratization. A Critical Introduction*. Basingstone: Palgrave.
- Hadenius, Stig, 2003. *Modern svensk politisk historia. Konflikt och samförstånd*. Stockholm: Hjalmarson & Högberg.
- Luleå tekniska universitet, 2012. *Kursplan S0006N Statsvetenskap A, Svensk politik och förvaltning, 7.5 Högskolepoäng*. Luleå: Luleå tekniska universitet. http://sisu.it.su.se/pdf_creator/cached/9804/29601. Hämtdatum: 2013-04-25.
- Möller, Tommy, 2007. *Svensk politisk historia. Strid och samverkan under tvåhundra år*. Lund, Studentlitteratur.
- Premfors, Rune, 1999. *Sveriges demokratisering: Ett historiskt-institutionalistiskt perspektiv*. SCORE Rapportserie 1999:3. Stockholm: SCORE. Stockholms universitet. http://www.score.su.se/polopoly_fs/1.26706.1320939813!/19993.pdf. Hämtdatum: 2013-04-22.
- Stockholms universitet, 2012. *Kursplan för kurs på grundnivå, Statsvetenskap I, Political Science I, 30 högskolepoäng, 30 ECTS credits*. Stockholm: Stockholms universitet. http://www.ltu.se/edu/course/S00/S0006N?kursView=kursplan&kursplanId=27167&byt_kurspl=V%C3%A4j+version+av+kursplan. Hämtdatum: 2013-04-25.
- Teorell, Jan, 2010. *Determinants of Democratization. Explaining Regime Change in the World, 1972-2006*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Teorell, Jan – Torsten Svensson, 2007. *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.
- Vallinder, Torbjörn, 1962. *I kamp för demokratin. Rösträttsrörelsen i Sverige*. Stockholm: Natur och Kultur.